

JAK INFORMOWAĆ W POSTĘPOWANIU KARNYM?

*Polskie prawo i praktyka
a standardy europejskie*

BADANIE NT. WDROŻENIA DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2012/13/UE Z DNIA 22 MAJA 2012 R. W SPRAWIE PRAWA DO INFORMACJI W POSTĘPOWANIU KARNYM. PAŃSTWO CZŁONKOWSKIE: POLSKA

- Dyrektywa o prawie do informacji stanowi kolejny krok do budowania zasady wzajemnego uznawania orzeczeń w sprawach karnych w ramach Unii Europejskiej;
- Postanowienia Dyrektywy zostały wdrożone na grunt polskiego porządku prawnego nowelizacją Kodeksu postępowania karnego z dnia 27 września 2013 r., która częściowo weszła w życie z dniem 2 czerwca 2014 r. (czyli datą transpozycji

Dyrektywy), a częściowo z dniem 1 lipca 2015 r., który stanowił dzień wprowadzenia modelu kontradyktoryjnego postępowania karnego;

- Ustawa z września 2013 r. po raz pierwszy w sposób wyraźny zobowiązała do uwzględnienia w pouczeniu zatrzymanego informacji o przysługujących uprawnieniach do złożenia oświadczenia i odmowy złożenia oświadczenia w przedmiocie zatrzymania;
- Wzory pouczeń implementujące postanowienia Dyrektywy weszły w życie na początku lipca 2014 r., jednak wraz ze zmianą modelu postępowania karnego podlegały one dalszym modyfikacjom;
- Pouczenia stanowią powtórzenie lub parafrazę poszczególnych przepisów Kodeksu postępowania karnego, co może utrudniać ich zrozumienie przez adresatów;
- Podejrzani i oskarżeni rzadko proszą o wyjaśnienie treści pouczeń przez przedstawicieli organów procesowych;
- Aktualnie nie są dostępne wzory pouczeń uwzględniające szczególne potrzeby wynikające z podeszłego wieku lub niepełnosprawności;
- Ministerstwo Sprawiedliwości podjęło kroki w celu zapewnienia dostępności tłumaczeń dla osób nieposługujących się językiem polskim;
- Choć nie były organizowane szkolenia dedykowane wyłącznie prawu do informacji wynikającemu z Dyrektywy, to tematyka ta była poruszana podczas szkoleń na temat nowej procedury karnej;
- Planowana nowelizacja Kodeksu postępowania karnego, mająca na celu odejście od modelu procesu kontradyktoryjnego, wprowadza również zmiany w obszarze regulowanym Dyrektywą.

REKOMENDACJE

- Ministerstwo Sprawiedliwości powinno w możliwie najszerszym terminie zapewnić dostęp do pouczeń w postępowaniu karnym w formacie dostosowanym do szczególnych potrzeb wynikających z wieku lub niepełnosprawności (np. pouczeń w języku Braille'a lub napisanych dużą czcionką, pouczeń w formie audiobook'ów)
- Ministerstwo Sprawiedliwości powinno podjąć prace w celu zmian redakcyjnych pouczeń, by były bardziej zrozumiałe dla stron postępowania;
- Istotne byłoby przygotowanie informacji o uprawnieniach przysługujących stronom postępowania karnego w bardziej przystępnej formie, np. w formie niesformalizowanej broszury dostępnej w szczególności w komisariatach Policji, jednostkach penitencjarnych oraz sądach i prokuraturach, która stanowiłaby dopełnienie formalnych pouczeń.

 **HELŚINSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA**

STANDARDY	WSKAŹNIK	OCENA PRAWNEJ TRANSPOZYCJI	OCENA WDROŻENIA W PRAKTYCE	OGÓLNY WYNIK (%)
Standard nr 1: Transpozycja	Wskaźnik 1.1: Rzeczpospolita Polska wprowadziła ustawy, rozporządzenia oraz akty o charakterze wewnętrznym w celu realizacji postanowień dyrektywy.	2	2	100%
Standard nr 2: Szkolenia	Wskaźnik 2.1: Sędziowie, prokuratorzy, funkcjonariusze policji oraz personel zatrudniony w wymiarze sprawiedliwości w sprawach karnych zostali przeszkoleni w zakresie celów wynikających z dyrektywy.	1	1	50%
Standard nr 3: Prawo do informacji o prawach w postępowaniu karnym	Wskaźnik 3.1: Podejrzani i oskarżeni otrzymują informacje na temat praw przysługujących im w postępowaniu karnym.	2	2	100%
	Wskaźnik 3.2: Informacja o prawach przekazywana jest w prostym i przystępnym języku, przy wzięciu pod uwagę szczególnych potrzeb podejrzanych lub oskarżonych.	1	1	50%
Standard nr 4: Prawo do informacji o charakterze zarzutu (oskarżenia)	Wskaźnik 4.1: Podejrzani i oskarżeni otrzymują informacje o charakterze zarzutów karnych lub oskarżenia wysuwanego pod ich adresem.	2	2	100%
	Wskaźnik 4.2: Podejrzani i oskarżeni, którzy zostali zatrzymani lub tymczasowo aresztowani są pouczeni o powodach ich zatrzymania lub tymczasowego aresztowania.	2	2	100%
Standard nr 5: Udostępnianie pouczenia o prawach podejrzanym i oskarżonym, którzy zostali zatrzymani lub tymczasowo aresztowani	Wskaźnik 5.1: Podejrzani lub oskarżeni otrzymują pisemne pouczenie o prawach w związku z ich zatrzymaniem lub tymczasowym aresztowaniem.	2	2	100%
	Wskaźnik 5.2: Pouczenie o prawach przekazywane jest niezwłocznie, w języku zrozumiałym dla zatrzymanych lub tymczasowo aresztowanych.	1	1	50%
	Wskaźnik 5.3: Pouczenie o prawach zawiera informacje dotyczące wszystkich praw wymienionych w artykułach 3 i 4 dyrektywy.	2	2	100%
Standard nr 6: Udostępnianie pouczenia o prawach w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania	Wskaźnik 6.1: Podejrzani i oskarżeni podlegający europejskiemu nakazowi aresztowania otrzymują egzemplarz pouczenia o prawach.	2	1	75%
	Wskaźnik 6.2: Pouczenie o prawach jest przekazywane niezwłocznie, w sposób i w języku, które są zrozumiałe dla podejrzanego lub oskarżonego.	1	1	50%
Standard nr 7: Prawo dostępu do materiałów sprawy	Wskaźnik 7.1: Podejrzani lub oskarżeni, którzy zostali zatrzymani lub tymczasowo aresztowani, bądź też ich prawnicy, otrzymują dokumenty związane ze sprawą, które mają istotne znaczenie dla możliwości zakwestionowania legalności zatrzymania lub tymczasowego aresztowania.	2	1	75%
	Wskaźnik 7.2: Podejrzani lub oskarżeni, bądź też ich prawnicy, otrzymują możliwość zapoznania się z całym istotnym materiałem dowodowym w odpowiednim czasie pozwalającym na skuteczną realizację prawa do obrony.	1	1	50%
	Wskaźnik 7.3: Odmowa dostępu do materiałów sprawy może nastąpić wyłącznie w określonych okolicznościach.	1	1	50%
Standard nr 8: Środki odwoławcze oskarżonego.	Wskaźnik 8.1: Podejrzani lub oskarżeni, bądź też ich prawnicy, mają prawo do zakwestionowania nieudzielenia lub odmowy udzielenia informacji.	1	1	50%
OSTATECZNA OCENA STOPNIA IMPLEMENTACJI DYREKTYWY	DYREKTYWA ZOSTAŁA IMPLEMENTOWANA CZĘŚCIOWO			73,33%